

JOHN
STEINBECK

Luna a apus

Traducere din limba engleză
de Ona Frantz

POLIROM
2023

5

Zilele se târau una după alta, săptămânile, lunile. Ninge și se topea, ninge și se topea, și într-un târziu a nins și nu s-a mai topit. Clădirile întunecate din micul oraș aveau clopote, pălării și sprâncene albe, iar în dreptul intrărilor erau tranșee săpate prin zăpadă. În port, șlepurile soseau goale și plecau încărcate, dar cărbunile nu se lăsa scos cu ușurință de sub pământ. Și minerii buni făceau greșeli. Se mișcau stângaci și greoi. Utilajele se stricau și dura mult timp repararea lor. Națiunea cucerită intrase într-o rutină lentă, tenace, tăcută, în așteptarea răzbunării. Cei care trădaseră, care îi ajutaseră pe invadatori – și mulți dintre ei crezuseră că o fac pentru o cârmuire mai bună și pentru un ideal de trai – descopereau că autoritatea pe care o căpătaseră era șubredă, că oameni pe care îi cunoșteau îi priveau acum cu răceală și nu le mai vorbeau.

Și moartea plutea în aer, pândește și aștepta. Se petreceau accidente la calea

ferată care urca în munți și lega orașul de restul țării. Se stârneau avalanșe care potopeau și rupeau șinele. Nici un tren nu se mai mișca din loc până nu se inspecta mai întâi calea de rulare. Ca represalii, aveau loc execuții, dar fără vreun efect. Când și când, câte un grup de tineri evada și pornea către Anglia. Iar englezii bombardau mina de cărbune, provocau ceva daune și ucideau câțiva oameni, deopotrivă prieteni și dușmani. Nimic bun nu ieșea de aici. Ura rece se întetea pe timpul iernii, ura cea tăcută, ura mohorâtă, ura înverșunată. Rezervele de hrană erau ținute sub control – îi era oferită celui supus și refuzată celui nesupus –, astfel încât întreaga populație ajunsese să se supună de nevoie. Exista o limită dincolo de care hrana nu mai putea fi refuzată, căci lihnitul nu e în stare să sape după cărbuni în mină, nici să ridice greutatea și nici să le care. Iar în ochii oamenilor se citea ura adâncă, pe sub pojghița supunerii.

Venise și vremea în care cuceritorul se pomenea încercuit, în care soldații din batalion începeau să se simtă singuri printre inamici tăcuți și nimeni nu-și permitea să lase garda jos măcar o clipă. Dacă o lăsa, dispărea și nămeți neștiuți îi acopereau leșul. Dacă se ducea de unul singur la vreo femeie, dispărea și nămeți neștiuți îi acopereau leșul. Dacă se puneă pe băut,

dispărea. Soldații din batalion puteau să cânte doar împreună, puteau să danseze doar împreună, iar cu vremea dansul a încetat și cântările au ajuns să exprime dorul de casă. Discutau doar despre prieteni și despre rudele care-i iubeau, tânjeau după căldură și afecțiune, pentru că nu poți fi soldat zi după zi și lună de lună fără întrerupere, mai vrei să fii și om, îți dorești compania fetelor, băutura, muzică și râsete cu inima ușoară, iar când lucrurile acestea îți sunt luate, simți și mai amarnic dorința de-a le avea.

Așa se face că soldații se gândeau mereu la căminul lor. Ajunseseră să urască locul pe care îl cuceriseră, se purtau grosolan cu localnicii și localnicii se purtau grosolan cu ei, iar spaima care încolțise în cucuritori începea să crească, spaima că n-avea să se mai termine niciodată, că nu-și vor mai găsi liniștea sufletească sau că nu vor mai putea să se întoarcă la casele lor, spaima că într-o bună zi se va termina cu ei și că vor ajunge să fie vânați prin munți ca iepurii, fiindcă ura celor cuceriți nu se îmblânzea deloc. Patrurile zăreau lumini, auzeau râsete și se lăsau atrase ca muștele de foc, iar când ajungeau în apropiere, râsetele se opreau, căldura se risipea și oamenii își recăpătau obediența glacială. Soldații simțeau miros de mâncare caldă din câte un birt, intrau și comandau,

dar mâncarea caldă pe care o primeau era mult prea sărată și prea iute.

Apoi soldații citeau știri de acasă și din alte țări cucerite; veștile erau întotdeauna bune, iar ei le-au crezut un timp, nu prea mult, și după o vreme nu le-au mai dat crezare. Fiecare dintre ei trăia acum cu spaima în suflet. „Dacă acasă s-ar prăbuși țara, nouă nici nu ne-ar spune, și pe urmă ar fi prea târziu. Oamenii de-aici nu ne-ar cruța. Ne-ar omorî pe toți.“ Își aminteau povești de când se retrăgeau camarazii lor prin Belgia, de când se retrăgeau din Rusia. Iar cei mai citiți dintre ei își aminteau tragedia retragerii frenetice din Moscova, când fiecare furcă de țaran apucase să guste sânge și zăpada se făcuse covor putred de cadavre.

Știau că de cum s-ar da bătuți, ori s-ar relaxa, ori ar dormi prea mult, s-ar întâmpla și aici la fel, de aceea somnul le era agitat, iar ziua nu-și găseau locul. Puneau întrebări la care ofițerii lor nu puteau răspunde pentru că nu cunoșteau răspunsul. Nici lor nu li se spunea nimic. Nici ei nu credeau veștile de-acasă.

Așa ajunseră cuceritorii să se teamă de cei cucerțiți; cu nervii zdruncinați, li se întâmpla să tragă noaptea în năluciri. Îi însoțea peste tot tăcerea rece, mohorâtă. Apoi, într-o singură săptămână, trei soldați își pierdură mințile și plânseră întruna,

noapte și zi, până fură trimiși acasă. Și poate ar mai fi înnebunit și alții, de n-ar fi auzit că pe demenți îi aștepta acasă o moarte blândă, iar gândul la moartea blândă e crâncen. Spaima li se strecura în camerele din cazarmă și îi umplea de tristețe, se strecura în patrule și le îndemna la cruzime.

Anul era pe sfârșite și nopțile se tot lungeau. Era deja întuneric la trei după-amiaza și nu se mai lumina până la nouă dimineața. Nici o rază veselă nu răzbătea afară, pe zăpadă, fiindcă legea cerea ca toate ferestrele să fie acoperite în caz de raiduri cu bombardiere. Și totuși, când treceau pe deasupra bombardierele englezești, întotdeauna apărea câte o lumină în preajma minei de cărbune. Santinelele mai trăgeau în câte un om cu un lămpaș aprins, iar o dată împușcaseră o fată care ținea o lanternă. Nimic bun nu ieșea de aici. Nu se vindeca nimic cu gloanțe.

La rândul lor, ofițerii erau reflexia oame- nilor din subordine; aveau mai multă stă- pânire de sine fiindcă trecuseră printr-o instrucție militară superioară și erau mai capabili pentru că aveau o mai mare res- ponsabilitate, dar în adâncul lor zăceau aceleași spaima și purtau aceleași aleanuri ferecate în inimă. Iar povara lor era dublă, căci neamul cucerit îi pândea să le sur- prindă greșelile, în timp ce propriii lor

oameni îi pândeau să le afle slăbiciunile, așa că nervii lor erau întinși și gata să cedeze oricând. Invadatorii se aflau sub un teribil asediu imaterial și toată lumea, cuceriti și cuceritori, știa ce avea să se întâmple când va apărea prima crăpătură în fortificație.

În reședința primarului, camera de la etaj parcă își pierduse orice urmă de confort. Ferestrele erau complet acoperite cu hârtie neagră și peste tot apăruseră gră-măjoare de lucruri – instrumentele și echipamentul care necesitau manipulare atentă, binoclurile, măștile de gaze și căștile de protecție. Aici, în sfârșit, disciplina era mai laxă, ca și cum ofițerii aceștia știau că pe undeva mai trebuie slăbit câte un șurub, altminteri se strică toată mașinăria. Pe masă erau două lămpi cu petrol care aruncau o lumină aspră, intensă și proiectau umbre uriașe pe pereți, iar bâzâitul lor neîntrerupt era ca un zgomot de fond al încăperii.

Maiorul Hunter își vedea de lucru. De-o vreme, planșeta lui era mereu pregătită, fiindcă nici nu așternea bine ceva pe hârtie, că bombele îi distrugeau munca. Dar asta nu-l întrista prea tare, căci construitul era viața lui, iar aici era de construit mai mult decât ar fi fost în stare să proiecteze sau să realizeze. Ședea și lucra cu